

1 Dôkazné bremeno

1.1 Aké sú pravidlá týkajúce sa dôkazného bremena?

V prvom rade je potrebné poznamenať, že v rámci talianskeho právneho systému sa zaobchádzanie s dôkazmi riadi dvoma rôznymi predpismi: procesné pravidlá sú stanovené v článkoch 228 a 229 Občianskeho súdneho poriadku, zatiaľ čo takzvané „hmotnoprávne“ pravidlá sú stanovené v článkoch 2730 až 2735 občianskeho zákonníka. Dôvod, prečo je systém rozdelený na hmotnoprávne pravidlá a procesné pravidlá, spočíva v právnej úprave, ktorá platila v minulosti, a v dodržiavaní Napoleonského kódexu, v rámci ktorého dominovala zásada, že dôkaz by sa mal posudzovať zo statického i dynamického hľadiska (čisto procesného). V Správe o občianskom zákonníku je v súlade s uvedenými dôvodmi vysvetlené, že dôkaz sa používa na presadzovanie alebo vo všeobecnosti na obranu práv občana, a to nielen v rámci súdneho konania, ale aj mimo tohto konania a pred jeho začatím: tým je dané postavenie dôkazu v kodifikácii práv. Dôkazné bremeno sa riadi uvedeným textom a nie Občianskym súdnym poriadkom.

Rozdelenie dôkazného bremena sa vo všeobecnosti riadi občianskym zákonníkom, kde sa v článku 2697 uvádza: „Osoby, ktoré si chcú uplatniť právo na súde, poskytnú dôkazy o skutočnostiach podporujúcich daný nárok. Účastník konania, ktorý napadne platnosť týchto skutočností alebo tvrdí, že právo sa zmenilo alebo je vyčerpané, poskytne dôkazy o skutočnostiach podporujúcich túto námietku.“ Podľa týchto zásad preto navrhovateľ musí preukázať skutočnosti, na ktorých sa jeho nárok zakladá, t. j. skutočnosti, ktoré majú nárokované právne účinky. Odporca musí na druhej strane poskytnúť dôkazy o skutočnostiach, ktoré vylučujú zodpovednosť alebo preukazujú, že právo je vyčerpané alebo sa zmenilo tak, že nárok navrhovateľa by sa mal zamietnuť. Ak navrhovateľ nie je schopný podložiť svoj nárok, návrh sa zamietne bez ohľadu na to, či odporca predloží na obranu argumenty a podporné dôkazy. Podľa článku 2698 občianskeho zákonníka sú neplatné všetky dohody o prevode alebo zmene dôkazného bremena týkajúce sa neodňateľného práva alebo dohody, ktoré niektorému z účastníkov konania príliš sťažujú uplatňovanie jeho práv. Nedostatočné dôkazy ohrozujú argumentáciu účastníka konania – navrhovateľa alebo odporcu –, ktorý má preukázať alebo vyvrátiť skutočnosti, lebo nedostatočný dôkaz sa považuje za rovnocenný so žiadnym dôkazom.

1.2 Existujú pravidlá, ktoré vylučujú určité skutočnosti z dôkazného bremena? V ktorých prípadoch? Je možné predložiť dôkazy s cieľom dokázať, že konkrétne právne domnienky sú neplatné?

V článku 115 Občianskeho súdneho poriadku (v znení zmien zavedených zákonom č. 69 z roku 2009) sa umožňuje súdu považovať skutočnosti za preukázané bez ohľadu na dôkaz predložený účastníkom konania vznášajúcim nárok, ak neboli osobitne spochybnené protistranou. Odchylnie od článku 2697 občianskeho zákonníka sa teda skutočnosť považuje za preukázanú, ak nie je okamžite spochybnená. Toto pravidlo sa neuplatňuje v prípadoch neprítomnosti: ak je odporca neprítomný, skutočnosti uvedené navrhovateľom sa nepovažujú za „nespochybnené“, keďže uvedené pravidlo je v prípade súdnych konaní v neprítomnosti „v rozpore s tradíciami talianskeho procesného práva, podľa ktorého sa podanie účastníka konania, ktorý je neprítomný alebo sa dostaví s meškáním, nikdy nepovažuje za implicitné priznanie“ [Ústavný súd (*Corte Costituzionale*), rozsudok č. 340 z 12. októbra 2007]. Inými slovami, ak je účastník konania neprítomný, v Taliansku sa to podľa Občianskeho súdneho poriadku nepovažuje za implicitné priznanie, ale skôr za implicitné spochybnenie nároku. V zákone sa však výslovne stanovujú scenáre, v ktorých neprítomnosť účastníka konania predstavuje za výnimočných okolností osobitné správanie považované za domnelé: napríklad podľa článku 789 Občianskeho súdneho poriadku, ak žiadny z účastníkov konania výslovne nespochybní návrh, znamená to jeho schválenie [pozri rozsudok č. 3810 občianskoprávneho senátu komory II Najvyššieho kasačného súdu (*Corte Suprema di Cassazione*) zo 6. júna 1988].

Dôkazné bremeno sa zmiernuje v prípade „domnienok“, teda keď sa samotným zákonom určuje dôkazná hodnota určitých skutočností alebo sa súdu umožňuje vyvodiť závery o neznámej skutočnosti zo známej skutočnosti (článok 2727 občianskeho zákonníka). Domnienky sa delia na: 1. právne domnienky stanovené zákonom, ktoré môžu byť vyvrátiťelné (*iuris tantum*), čo znamená, že môžu byť zamietnuté, ak sa preukáže opak, alebo nevyvrátiťelné (*iuris et de iure*), čo znamená, že nemôžu byť zamietnuté na základe predloženia dôkazov o opaku na súde, 2. jednoduché domnienky, ktoré súd musí posúdiť na základe vlastného uváženia, pričom sa prijímajú len seriózne, presné a konzistentné domnienky; jednoduché domnienky sa neprijímajú vo vzťahu k skutočnostiam, v súvislosti s ktorými zákon neumožňuje svedecké dôkazy (článok 2729 občianskeho zákonníka). Dôkazné bremeno sa zmiernuje aj v prípade dobre známych skutočností, teda skutočností, ktoré sú v čase a mieste rozhodnutia všeobecne známe, takže sa o nich nepochybuje (článok 115 Občianskeho súdneho poriadku).

1.3 Do akej miery musí byť súd presvedčený o určitej skutočnosti, aby na jej základe rozhodol?

Súd musí posúdiť dôkaz na základe vlastného uváženia, s výnimkou prípadov, keď je v zákone stanovené inak. Dôkaz môže tiež vyvodiť z odpovedí, ktoré poskytli účastníci konania, z ich neodôvodneného odmietnutia umožniť akúkoľvek ohliadku nariadenú súdom a všeobecne zo správania samotných účastníkov počas konania (článok 116 Občianskeho súdneho poriadku). Rozhodnutie súdu uznať nárok alebo akúkoľvek námietku voči nemu musí byť založené výlučne na plne preukázaných skutočnostiach, a to priamo alebo prostredníctvom domnienky. Rozsudok súdu nemôže byť založený na nepreukázaných skutočnostiach, aj keď sú možné alebo vysoko pravdepodobné.

2 Získavanie dôkazov

2.1 Vyžaduje si získavanie dôkazov vždy podanie strany alebo môže sudca v určitých prípadoch získať dôkazy aj z vlastnej iniciatívy?

Podľa talianskeho právneho systému sa získavanie dôkazov riadi zásadou, že rozsah konania určujú účastníci konania (*principio dispositivo*), ktorá je stanovená v článku 115 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku: súd musí svoj rozsudok založiť na dôkazoch predložených účastníkmi konania „okrem prípadov stanovených v zákone“. V týchto častiach Občianskeho súdneho poriadku sú však uvedené niektoré výnimky z tohto pravidla:

- článok 117, v ktorom sa umožňuje neoficiálny výsluch účastníkov konania,
- článok 118, v ktorom sa umožňuje nariadenie ohliadky osôb a predmetov,
- články 61 a 191, v ktorých sa súdu umožňuje vyžiadať si znalecký posudok,
- článok 257, v ktorom sa umožňuje súdu predvolať svedka, ktorého spomenul iný svedok, a
- článok 281b, v ktorom sa umožňuje všeobecnému súdu (*tribunale*) so samosudcom nariadiť získanie svedeckých dôkazov, ak účastníci konania pri dokazovaní skutočností spomenú osoby, ktoré sa zdajú byť oboznámené so skutočnosťami.

V pracovných sporoch zásadu, že rozsah konania určujú účastníci konania, môže nahradiť systém vyznačujúci sa vyšetrovacími prvkami, a to najmä podľa týchto ustanovení:

– článok 420, v ktorom sa umožňujú voľný výsluch účastníkov konania počas prejednávania veci, a
– článok 421, v ktorom sa umožňujú súdu kedykoľvek z vlastného podnetu nariadiť prijatie akéhokoľvek druhu dôkazu aj za hranicami stanovenými v občianskom zákonníku. V konaní týkajúcom sa rodičovských práv a povinností môže súd nariadiť získavanie dôkazov z vlastného podnetu vrátane ohliadky vykonávanej daňovou políciou (*polizia tributaria*), ale iba pokiaľ ide o rozhodnutia týkajúce sa maloletých detí. V prípade sporov počas rozvodového konania všeobecný súd zabezpečí zisťovanie príjmu, majetku a skutočnej životnej úrovne účastníkov konania a v prípade potreby o to požiada aj daňovú políciu.

2.2 Aké kroky budú nasledovať v prípade, ak súd schváli žiadosť strany týkajúcu sa získania dôkazov?

Ak jeden účastník konania podá návrh na získanie dôkazu, druhý účastník konania môže podať návrh na získanie opačného dôkazu. Súd vyhovie obom návrhom, ak má dôvod domnievať sa, že predložené skutočnosti budú relevantné na účely vynesenia rozsudku.

Ak súd prijme dôkaz, prístupí k jeho preskúmaniu.

Po získaní dôkazov súd rozhodne o veci.

2.3 V ktorých prípadoch môže súd zamietnuť žiadosť strany o získanie dôkazov?

Dôkaz sa tradične vymedzuje ako prostriedok umožňujúci oboznámenie sa so skutočnosťou, a teda zabezpečujúci preukázanie skutočnosti a stanovenie jej istoty, alebo ako nástroj na presvedčenie sudcu o danej skutočnosti. Aby bolo povolené uplatnenie predbežnej žiadosti v rámci konania, táto predbežná žiadosť musí byť „prípustná“ a „relevantná“. Aby bola predbežná žiadosť prípustná, nesmie byť v rozpore so zákazom stanoveným v zákone (napríklad v článku 2726 občianskeho zákonníka, pokiaľ ide o platby): inými slovami, súd musí určiť, či konkrétne navrhované opatrenie dokazovania nie je protizákonné. Zákazy stanovené v zákone sa vzťahujú aj na takzvaný „atypický“ dôkaz, ktorý občiansky zákonník nevymedzuje. Relevantnosť sa naproti tomu skúma z iného pohľadu a súvisí so „skutočnosťou tvoriacou predmet dôkazu“. Aby bola predbežná žiadosť prijatá, súd sa musí presvedčiť, či skutočnosť, ktorá sa má preukázať, bude mať skutočný vplyv na rozsudok v danej veci. Skutočnosti, ktoré by nemali žiadny vplyv na prijatie alebo odmietnutie žiadosti, sa teda neprijmú, aj keby boli preukázané. Aby mohol súd posúdiť relevantnosť dôkazu, legislatúra vyžaduje, aby žiadosť spĺňala minimálnu úroveň konkrétnejosti, a preto musí poskytnúť prinajmenšom tri rôzne druhy informácií: miestne: KDE; historické: KEDY; a funkčné: NA AKÝ ÚČEL. Skutočnosti, ktoré neboli osobitne spochybnené, nemusia byť preukázané (článok 115 Občianskeho súdneho poriadku).

2.4 Aké rôzne dôkazné prostriedky existujú?

Talianske právo rozlišuje medzi listinnými a nelistinnými dôkazmi. Dôkaz, ktorý sa riadi občianskym zákonníkom, sa označuje za „typický“.

Medzi listinné dôkazy patria:

verejné dokumenty (článok 2699 a nasl. články občianskeho zákonníka),
súkromné dokumenty (článok 2702 a nasl. články občianskeho zákonníka),
telegramy (článok 2705 a nasl. články občianskeho zákonníka),
spisy a záznamy vnútroštátnych orgánov (článok 2707 občianskeho zákonníka),
účtovné záznamy podnikov (článok 2709 občianskeho zákonníka),
mechanicky vytvorené kópie (článok 2712 občianskeho zákonníka),
kópie dokumentov a zmlúv (článok 2714 a nasl. články občianskeho zákonníka).

Aj počítačové dokumenty predstavujú dôkaz.

Medzi nelistinné dôkazy patria:

svedecké výpovede (článok 2721 a nasl. články občianskeho zákonníka),
písomné svedecké výpovede (článok 257a Občianskeho súdneho poriadku),
priznania (článok 2730 a nasl. články občianskeho zákonníka),
formálne vypočutie (článok 230 Občianskeho súdneho poriadku),
čestné vyhlásenia (článok 2736 a nasl. články občianskeho zákonníka),
ohliadky (článok 258 a nasl. články Občianskeho súdneho poriadku).

Využívajú sa aj znalecké posudky, ktoré súdu poskytujú chýbajúce technické informácie. V rámci talianskeho procesného systému neexistuje konečné ustanovenie o povinnom charaktere dôkazných prostriedkov, keďže ich predkladanie v zásade nie je zakázané. Podľa talianskej judikatúry však takzvaný „atypický“ dôkaz nemôže obísť zákazy ani vylúčenia stanovené pravidlami, ktoré majú hmotnoprávny alebo procesný charakter. V opačnom prípade by bolo možné skryto predložiť dôkazy, ktoré by inak neboli prijaté, alebo by si vyžadovali vhodné formálne záruky, aby ich bolo možné prijať.

2.5 Aké sú spôsoby získania dôkazov od svedkov a líšia sa tieto spôsoby od spôsobov, ktoré sa využívajú na získanie dôkazov od svedkov – znalcov? Aké sú pravidlá týkajúce sa predkladania písomných dôkazov a znaleckých správ / posudkov?

Svedecké výpovede prijíma súd (článok 245 Občianskeho súdneho poriadku). Svedok sa na základe príkazu súdu musí dostaviť na súd a poskytnúť dôkazy pod hrozbou donucovacích opatrení a pokuty, ak sa nedostaví. Súd stanoví miesto, čas a spôsob získania dôkazu. Na návrh dotknutého účastníka konania súdny úradník doručí svedkovi predvolanie. Svedok prečíta záväzok hovoriť pravdu a potom ho vypočúva sudca – účastníci konania nesmú priamo vypočúvať svedkov. Existuje ustanovenie, ktoré umožňuje súdu so súhlasom účastníkov konania získať dôkazy v písomnej forme (článok 257a Občianskeho súdneho poriadku). Znalcov určuje súd, ktorý im položí otázky, na ktoré majú odpovedať. Zúčastňujú sa aj na pojednávaní, kde prisahajú, že budú hovoriť pravdu. Znalci spravidla pripravujú písomný posudok, ale súd im takisto môže nariadiť dostaviť sa pred súd a vypočuť ich ústne na pojednávaní (článok 195 Občianskeho súdneho poriadku). Písomný dôkaz sa stane súčasťou konania, keď sa uloží do spisu účastníka konania, a to v čase prvého objavenia sa dôkazu alebo neskôr v súlade s lehotami stanovenými zákonom (ktoré neprekročia lehoty stanovené pre pojednávanie v súvislosti s bežným zisťovaním skutkového stavu podľa článku 183 Občianskeho súdneho poriadku).

2.6 Majú niektoré dôkazné prostriedky väčšiu dôkaznú silu ako ostatné?

Taliansky právny systém prikladá význam verejným dokumentom a nevyvrátiteľným domnienkam. Verejné dokumenty (článok 2699 a nasl. články občianskeho zákonníka) sú dokumenty, ktoré s požadovanými formalitami vyhotovil notár (*notaio*) alebo iný verejný úradník oprávnený potvrdiť verejný charakter dokumentov v mieste, kde boli vyhotovené. Verejné dokumenty majú plnú dôkaznú hodnotu, pokiaľ sa nepreukáže, že sú falošné. S výnimkou tejto možnosti predstavujú absolútny a bezpodmienečný dôkaz. Nevyvrátiteľné domnienky (článok 2727 občianskeho zákonníka) sú ešte účinnejšie, pretože nepripúšťajú žiadne dôkazy o opaku.

2.7 Sú niektoré spôsoby dokazovania v záujme preukázania určitých skutočností povinné?

Právnymi predpismi sa vyžaduje, aby sa určité skutočnosti dokazovali len prostredníctvom osobitných foriem dôkazov. V niektorých prípadoch sú to verejné dokumenty, v ďalších písomné dokumenty, ktoré môžu byť verejné alebo súkromné.

2.8 Sú svedkovia podľa zákona povinní svedčiť?

Svedkovia sú povinní vypovedať, pokiaľ nie je v zákone stanovené inak. Existujú ustanovenia vzťahujúce sa na tieto prípady: neschopnosť vypovedať, zákaz vypovedania určitých osôb a možnosť neposkytnúť dôkaz. Povinnosť svedka poskytnúť dôkaz nepriamo vyplýva z právomoci, ktorá podľa článku 255 Občianskeho súdneho poriadku náleží súdu, teda nariadiť predvedenie svedka pred súd a uložiť mu pokutu, ak sa nedostaví.

2.9 V akých prípadoch môžu odmietnuť vypovedať?

V prípadoch stanovených v Trestnom poriadku, ktoré sa uvádzajú v Občianskom súdnom poriadku: ide o osoby, ktoré môžu odmietnuť poskytnúť dôkazy, pretože sú viazané služobným tajomstvom, úradným tajomstvom alebo štátnym tajomstvom.

2.10 Možno osobu, ktorá odmieta svedčiť, sankcionovať alebo prinútiť vypovedať?

Podľa článku 256 Občianskeho súdneho poriadku svedka, ktorý pred súdom odmietne vypovedať bez riadneho odôvodnenia alebo v prípade ktorého existuje dôvodné podozrenie, že poskytuje falošnú výpoveď alebo zamlčiava dôkazy, súd nahlási prokurátorovi zaslaním kópie zápisnice z pojednávania.

2.11 Existujú osoby, od ktorých nemožno získať svedeckú výpoveď?

Dôkazy nemôžu poskytnúť osoby, ktoré majú osobný záujem na skutkovom stave veci, lebo tento záujem znamená, že môžu mať nárok zapojiť sa do konania ako účastníci konania (článok 246 Občianskeho súdneho poriadku). Pokiaľ ide o **účastníkov konania zapojených do sporov, ktorí zjavne nemôžu vystupovať ako svedkovia**, taliansky právny systém umožňuje **formálne vypočutie**, ktoré je formou dôkazu zameraného na získanie súdneho priznania od účastníka konania (článok 228 Občianskeho súdneho poriadku) a musí rešpektovať všeobecné pravidlá dokazovania. To konkrétne znamená, že dôkaz musí byť predložený prostredníctvom oddelených a osobitných nástrojov (článok 230 a nasl. články Občianskeho súdneho poriadku). Daný účastník konania musí odpovedať osobne a nemôže čítať z poznámok, pokiaľ sa to nepreukáže ako nevyhnutné a nepovolí to súd. Otázky, ktoré sa kladú účastníkom konania v rámci formálneho vypočutia, sa musia týkať skutočností predkladaných ako dôkaz a musia byť povolené v rámci príkazu potvrdzujúceho formálne vypočutie. Môžu sa však klásť aj otázky týkajúce sa iných skutočností, ak sa na nich vzájomne dohodnú účastníci konania a súd ich považuje za užitočné. Ak sa účastník konania bezdôvodne nedostaví na formálne vypočutie alebo odmietne podstúpiť formálne vypočutie, môže to viesť k **prijatiu** skutočností, ktoré tvoria predmet dôkazu, ak súd zastáva názor, že by mali byť prijaté s ohľadom na iné dôkazy. Ak účastník konania odmietne odpovedať alebo sa nedostaví, podľa ustálenej judikatúry to automaticky nepredstavuje implicitné priznanie, ale skôr okolnosť, ktorá pri posudzovaní v rámci ďalších dôkazov získaných počas konania môže súdu poskytnúť prostriedky na vypracovanie záveru o skutočnostiach uvedených počas vypočutia.

Súd nemá žiadne iné donucovacie právomoci než tie, ktoré už boli uvedené.

2.12 Aká je úloha sudcu a strán pri vypočúvaní svedka? Za akých podmienok môže byť svedok vypočutý prostredníctvom videokonferencie alebo iných technických prostriedkov?

Sudca vypočúva svedka tak, že mu kladie priame otázky týkajúce sa skutočností stanovených ako relevantné pre konanie a akékoľvek otázky o tých istých skutočnostiach, o ktoré požiadali právnici účastníkov konania počas výsluchu.

Videokonferencia síce nie je výslovne uvedená v Občianskom súdnom poriadku, ale nie je vylúčená. V článku 202 Občianskeho súdneho poriadku sa stanovuje, že súd pri nariaďovaní získavania dôkazov „stanoví miesto, čas a spôsob získania dôkazu“, čo súdu umožňuje nariadiť výsluch svedka prostredníctvom videokonferencie. V článku 261 Občianskeho súdneho poriadku sa takisto stanovuje, že súd môže nariadiť záznam videa, ktorý si vyžaduje použitie mechanických prostriedkov, nástrojov alebo postupov.

3 Hodnotenie dôkazov

3.1 Podlieha súd obmedzeniam pri vydaní rozsudku v prípade, ak účastník nezískal dôkazy zákonným spôsobom?

Súd neberie do úvahy dôkazy, ktoré neboli formálne predložené a prijaté.

3.2 Bude sa moja vlastná výpoveď považovať za dôkaz v prípade, ak som účastníkom konania?

Žiadne vyhlásenie poskytnuté účastníkom konania, ktoré je v jeho prospech, sa nepočíta ako dôkaz. Vyhlásenie o priznaní (a teda s negatívnymi konotáciami) vykonané počas **formálneho vypočutia** (pozri odsek 2.11) sa bude počítať ako negatívny dôkaz voči účastníkovi konania, ktorý ho vykonal.

Posledná aktualizácia: 21/07/2022

Obsah pôvodných vnútroštátnych jazykových verzií na tejto webovej lokalite spravujú príslušné kontaktné body EJS. Preklady týchto textov zabezpečila Európska komisia. V prekladoch preto ešte môžu chýbať možné úpravy pôvodných textov, ktoré neskôr vykoná príslušný štátny orgán členského štátu. Európska justičná sieť pre občianske a obchodné veci ani Európska komisia nenesú žiadnu zodpovednosť ani inak neručia za informácie alebo údaje, ktoré tento dokument obsahuje alebo na ktoré odkazuje. Právne normy v oblasti autorských práv členského štátu zodpovedných za túto stránku nájdete v právnom oznámení.